

Sygnatura akt VIII Ga 6/17

VIII Ga 7/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2017 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:SSO Piotr Sałamaj

Sędziowie:SO Anna Budzyńska

SR del. Rafał Lila (spr.)

Protokolant:st. sekr. sąd. Joanna Witkowska

po rozpoznaniu w dniu 3 marca 2017 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa A-1 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko R. P.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 18 lipca 2016 roku, sygnatura akt X GC 1203/14

uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin-Centrum w Szczecinie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSR del. (...)SSO (...)SSO(...)

Sygn. akt VIII Ga 6/17

VIII Ga 7/17

UZASADNIENIE

Powódka A-1 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. wniosła do Sądu Rejonowego Lublin - Zachód w Lublinie pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym przeciwko R. P. domagając się zapłaty 43.800 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 8 stycznia 2014 roku i kosztami postępowania. Uzasadniając wskazała, że w dniu 11 czerwca 2012 roku zawarła z pozwanym umowę, na podstawie której zleciła mu wykonanie dwóch projektów architektoniczno-budowlanych. Pozwany nie wykonał przedmiotu umowy w terminie i w związku z tym pismem z dnia 30 grudnia 2013 roku powódka odstąpiła od umowy, wzywając jednocześnie R. P. do zapłaty 29.200 zł z tytułu kary umownej zastrzeżonej na wypadek odstąpienia od umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy, a także kwoty 13.800 zł tytułem zwrotu nadpłaconej części wynagrodzenia za prace, których pozwany nie wykonał. Z uwagi na to, że pozwany popadł w zwłokę z wykonaniem części zobowiązania odstąpienie dotyczyło tylko tej niewykonanej części.

W dniu 30 maja 2014 roku referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym Lublin – Zachód w Lublinie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Pozwany wniósł sprzeciw, w którym nakaz zapłaty zaskarżył w całości i zażądał oddalenia powództwa oraz zasądzenia kosztów postępowania. W uzasadnieniu pozwany podniósł zarzut nieistnienia zobowiązania, zarzut potrącenia kwoty 4.305 zł z tytułu niezapłaconej faktury VAT i wskazał, że to on wcześniej odstąpił od umowy.

Postanowieniem z dnia 8 września 2014 roku Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin-Centrum w Szczecinie.

W uzupełnieniu sprzeciwu pozwany wskazał, że powódka opóźniła się z zapłatą wynagrodzenia za wykonane prace, wobec czego pozwany pismem z dnia 30 maja 2013 roku odstąpił od umowy i wezwał do zapłaty pozostałej części wynagrodzenia oraz kary umownej w kwocie 29.200 zł. Pozwany wywodził, że powódka dokonała na jego rzecz zapłaty części wynagrodzenia, w związku z czym strony zawarły porozumienie, które należy traktować jako nową umowę. Zdaniem pozwanego odstąpienie powódki od umowy było nieskuteczne, gdyż dotyczyło części umowy, podczas gdy umowa przewiduje jedynie możliwość odstąpienia od całej umowy. Pozwany podniósł zarzut potrącenia kwoty 29.200 zł tytułem kary umownej, kwoty 4.305 zł tytułem dodatkowych prac, które nie zostały opłacone oraz zarzut miarkowania kary umownej.

Wyrokiem z dnia 18 lipca 2016 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie, wydanym w sprawie X GC 1203/14, zasądził od pozwanego R. P. na rzecz powódki A-1 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. kwotę 15.335 zł z odsetkami ustawowymi (od dnia 1 stycznia 2016 roku określonymi jako ustawowe odsetki za opóźnienie) od dnia 8 stycznia 2014 roku, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd poprzedził ustaleniem, że w dniu 11 czerwca 2012 roku powódka A-1 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (jako zamawiający) zawarła z pozwanym R. P. (jako wykonawcą) umowę nr (...), w ramach której pozwany zobowiązał się do realizacji przedmiotu umowy, podzielonego na zadania.

Zadanie nr 1 polegało na wykonaniu projektu architektoniczno-budowlanego, uzyskaniu niezbędnych decyzji, uzgodnień, opinii oraz opracowań, a nadto wzajemnym skoordynowaniu technicznym wykonanych opracowań projektowych, zapewniającym uwzględnienie zawartych w przepisach dotyczących zasad bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i higieny w procesie budowy, z uwzględnieniem specyfiki projektowanego obiektu budowlanego oraz wykonanie usług dodatkowych, niezbędnych do uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę dla inwestycji pod nazwą: „Budowa zespołu budynków mieszkańko - usługowo - handlowych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną w S. przy ul. (...), dz. ew. nr 14/2, 4/8,

Zadanie nr 2 obejmowało wykonanie projektu architektoniczno-budowlanego, uzyskanie niezbędnych decyzji, uzgodnień, opinii oraz opracowań, a nadto wzajemne skoordynowanie techniczne wykonanych opracowań projektowych, zapewniające uwzględnienie zawartych w przepisach dotyczących – bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i higieny w procesie budowy, z uwzględnieniem specyfiki projektowanego obiektu budowlanego oraz wykonanie usług dodatkowych, niezbędnych do uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę dla inwestycji pod nazwą: „Przebudowa poddasza wraz ze zmianą sposobu użytkowania na 5 lokali mieszkalnych w budynku wielorodzinnym na terenie działki nr (...), przy ul. (...) w S..

Pozwany zobowiązał się także do współdziałania z inwestorem w trakcie procesu budowlanego poprzez wyjaśnianie wątpliwości dotyczących projektu i zawartych w nim rozwiązań oraz do sprawowania, w ramach odrębnego zlecenia, nadzoru autorskiego w ustalonym umową zakresie.

Zgodnie z § 4 umowy pozwany zobowiązany był m.in. do wykonania przedmiotu umowy, w zakresie wykonania koncepcji architektonicznej dla Zadania nr 1 i Zadania nr 2 - w terminie 60 dni od daty podpisania umowy, a w zakresie wykonania projektu architektoniczno-budowlanego oraz złożenia wniosku o pozwolenie na budowę dla Zadania nr

1 i Zadania nr 2 - w terminie do 120 dni od daty podpisania umowy. Uszczegółowienie projektu architektoniczno-budowlanego oraz przedmiar robót i kosztorys inwestorski miał zostać sporządzony przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

W § 5 umowy strony ustaliły, że za wykonanie przedmiotu umowy Wykonawcy przysługuje wynagrodzenie w wysokości 122.000 zł powiększone o podatek VAT, z zastrzeżeniem zapłaty etapami:

- a) etap I - 10% ceny, płatne po podpisaniu umowy,
- b) etap II - 20% ceny, płatne po zatwierdzeniu koncepcji architektonicznej w zakresie Zadania 1,
- c) etap III - 10% ceny, płatne po zatwierdzeniu koncepcji architektonicznej w zakresie Zadania 2,
- d) etap IV - 20% ceny, płatne po złożeniu wniosku o pozwolenie na budowę dla Zadania 1,
- e) etap V - 10% ceny, płatne po złożeniu wniosku o pozwolenie na budowę dla Zadania 2,
- f) etap VI - 20% ceny, płatne po uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na budowę dla Zadania 1,
- g) etap VII - 10% ceny, płatne po uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na budowę dla Zadania nr 2.

Płatności miały być dokonywane w terminie 7 dni od daty doręczenia przez pozwanego faktury VAT.

W § 6 strony zastrzegły kary umowne za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy ustalając m.in., że wykonawca zapłaci zamawiającemu karę umowną za odstąpienie przez zamawiającego od umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy w wysokości 20 % wynagrodzenia umownego, zamawiający zapłaci wykonawcy karę umowną za odstąpienie przez wykonawcę od umowy z przyczyn leżących po stronie zamawiającego w wysokości 20 % wynagrodzenia umownego.

Aneksem z dnia 20 sierpnia 2012 roku zmieniony został zakres prac powierzonych pozwanemu do wykonania (z uwagi na inną konstrukcję i rozplanowanie jednego z budynków), co spowodowało zmianę terminu na realizację wykonania koncepcji architektonicznej dla zadania 1 i 2, z 60 dni na 100 dni od dnia podpisania umowy oraz podwyższenie wynagrodzenia do kwoty 146.000 zł powiększonej o podatek VAT.

Z upływem czasu powódka zaczęła opóźniać się z zapłatą należności przysługujących pozwanemu za realizowane prace.

Pismem z dnia 28 grudnia 2012 roku R. P. wezwał powódkę do zapłaty nieuregulowanej kwoty 36.832 zł wynikającej z faktury VAT nr (...), wystawionej tytułem wykonania koncepcji architektonicznej dla inwestycji – zadanie nr 1 (budynek przy ul. (...)) oraz za I, II i III etap zadania nr 2 na łączną kwotę 71.832, zł.

Pismem z dnia 25 stycznia 2013 roku pozwany ponownie wezwał powódkę do zapłaty kwoty 36.832 zł z tytułu faktury VAT nr (...) oraz kwoty 17.958 zł wynikającej z faktury VAT nr (...), wystawionej tytułem wykonania etapu V zadania nr 2, w terminie 5 dni, pod rygorem odstąpienia od umowy.

W dniu 26 lutego 2013 roku powódka uiszczyła na rzecz pozwanego kwotę 19.000 zł.

Z uwagi na opóźnienie powódki w zapłacie wynagrodzenia, przy wyrażanej jednocześnie woli dalszej współpracy, strony w dniu 19 kwietnia 2013 roku zawarły porozumienie dotyczące umowy (...) z dnia 11 czerwca 2012 roku, w którym powódka uznała wiarygodność pozwanego w łącznej kwocie 29.571,40 zł z tytułu należności objętych fakturami VAT nr (...) powiększonych o odsetki ustawowe, a pozwany oświadczył, że podejmuje się kontynuowania prac projektowych związanych z przygotowaniem inwestycji dla Zadania nr 1, tj. inwestycji przy ul. (...) w S., a także wykonania projektu uszczegółowionego konstrukcji dla Zadania nr 2, tj. przebudowy i nadbudowy poddasza przy ul. (...) w S. pod warunkiem zapłaty kolejnej transzy w kwocie 12.000 zł w terminie do dnia 30 kwietnia 2013 roku. Projekt

uszczegółowiony miał zostać wykonany przez pozwanego w terminie 14 dni od dokonania wpłaty. Pozwany zobowiązał się także do wykonania dalszych prac projektowych dla Zadania nr 1 zgodnie z następującymi etapami:

- etap 1 - projekt i uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę dla budynku B (oznaczenie zgodnie z koncepcją), łącznie z zatwierdzeniem w decyzji o pozwoleniu na budowę projektu zagospodarowania terenu dla całej inwestycji;
- etap 2 - projekt i uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę dla przebudowy istniejącego budynku gospodarczego - budynek A (oznaczenie zgodnie z koncepcją);
- etap 3 - projekt czterech budynków C, D, E, F (oznaczenie zgodnie z koncepcją).

Strony zgodnie oświadczyły, że prace objęte wskazanymi etapami stanowią 40% wartości wynagrodzenia wskazanego w umowie (...) z dnia 11 czerwca 2012 r.

Strony ustaliły, że płatności następować będą po realizacji poszczególnych etapów, na podstawie faktur wystawionych przez wykonawcę, stosownie do zasad określonych w umowie, zgodnie z podziałem procentowym:

- za etap 1- 15% wynagrodzenia wskazanego w umowie (...),
- za etap 2 - 10% wynagrodzenia wskazanego w umowie (...),
- za etap 3 - 15% wynagrodzenia wskazanego w umowie (...).

Pozwany zobowiązał się do wykonania każdego z poszczególnych etapów w terminie 30 dni po wystawieniu przez zamawiającego pisemnego zlecenia na wykonanie prac, z zastrzeżeniem, że warunkiem przyjęcia przez pozwanego zlecenia jest rozliczenie przez powódkę płatności wynikających z należności za etap poprzedni, przy czym strony postanowiły, że pozwany przystąpi do realizacji etapu I po dokonaniu przez powódkę wpłaty kwoty 12.000 zł w terminie do dnia 30 kwietnia 2014 roku. Strony postanowiły także, że w przypadku braku zapłaty przez powódkę kwoty 12.000 zł we wskazanym terminie i nierozliczenia płatności uznanych na wstępie porozumienia, pozwany będzie uprawniony do odstąpienia od umowy z przyczyn leżących po stronie zamawiającego.

W piśmie z dnia 30 maja 2013 roku pozwany oświadczył, że wobec niedopełnienia warunków porozumienia odstępuje od umowy zawartej z powódką. Jednocześnie wezwał powódkę do zapłaty kwoty 29.200 zł tytułem kary umownej oraz kwoty 29.571,40 zł tytułem niezapłaconych faktur VAT uznanych w treści porozumienia. Pismo – wobec nieujawnionej jeszcze w KRS zmiany adresu powódki - przesłane zostało na adres wskazany w rejestrze i po dwukrotnej awizacji zwrócone do nadawcy, jako niepodjęte w terminie.

W dniu 10 czerwca 2013 roku powódka zapłaciła na rzecz pozwanego kwotę 15.000 zł.

W dniu 2 sierpnia 2013 roku powódka zapłaciła na rzecz pozwanego kwotę 29.000 zł, co spowodowało nadpłatę w rozliczeniach w wysokości 13.800 zł brutto. W związku z dokonanymi wpłatami powódki R. P. przesłał jej propozycję rozliczenia wpłat i zawarcia nowego porozumienia. Oświadczył, że jeżeli powódce odpowiadają przedstawione warunki, przygotuje nowy aneks do umowy. W propozycjach wskazał, że nadpłata powódki w wysokości 13.800 zł brutto została dokonana na poczet kontynuowania projektu przy ul. (...) w S..

W dniu 9 sierpnia 2013 roku pozwany wystawił powódce fakturę VAT nr (...) na wskazaną kwotę, tytułem zaliczki na poczet wykonania umowy w zakresie Zadania nr 1, z powołaniem się na umowę nr (...) z dnia 11 czerwca 2012 roku i adnotacją, że należność objęta fakturą została zapłacona.

Pozwany zrealizował zleczone mu prace w zakresie Zadania nr 2 (adaptacji poddasza przy ul. (...)) w całości i otrzymał należne z tego tytułu wynagrodzenie.

W dniu 18 września 2013 roku strony zawarły kolejne porozumienie, w którym ustaliły, że pozwany wykona dalsze prace projektowe dla Zadania nr 1 zgodnie z następującymi etapami:

- etap 1 - projekt budowlany i uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę dla budynku B (oznaczenie zgodnie z koncepcją), łącznie z zatwierdzeniem w decyzji o pozwoleniu na projektu zagospodarowania terenu dla całej inwestycji;
- etap 2 - projekt budowlany i uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę dla przebudowy istniejącego budynku gospodarczego - budynek A (oznaczenie zgodnie z koncepcją),
- etap 3 - projekt budowlany czterech budynków C, D, E, F (oznaczenie zgodnie z koncepcją),
- etap 4 - projekt wykonawczy budynku B,
- etap 5 - projekt wykonawczy budynku A,
- etap 6 - projekt wykonawczy budynku C, D, E, F.

W treści porozumienia wskazano, że prace objęte wymienionymi etapami stanowią 40% wartości wynagrodzenia wskazanego w umowie (...) z dnia 11 czerwca 2012 roku, a

płatności następować będą po realizacji poszczególnych etapów, na podstawie faktur wystawionych przez wykonawcę, stosownie do zasad określonych w umowie, zgodnie z podziałem procentowym:

- za etap 1 - 12% wynagrodzenia wskazanego w umowie (...), przy czym wpłata z dnia 2 sierpnia 2013 roku w wysokości 13.800,00 zł brutto została zaliczona na poczet należności za etap 1,
- za etap 2 - 8% ,
- za etap 3 -12%,
- za etap 4 - 3%,
- za etap 5 - 2%,
- za etap 6 - 3%.

Wykonawca zobowiązał się wykonać każdy z etapów w terminie 30 dni od wystawienia zlecenia na ich wykonanie, przy czym warunkiem przyjęcia zlecenia na wykonanie kolejnego etapu było rozliczenie należności za etap poprzedni.

W porozumieniu powódka oświadczyła, że zleca wykonanie prac objętych etapem 1.

Jesienią 2013 roku pozwany z uwagi na obawy o rzetelność powódki wobec klientów zainteresowanych kupnem lokali i zgłaszane wobec niego uwagi, postanowił wycofać się z realizacji zleconych czynności i ostatecznie nie wykonał prac ustalonych w treści porozumienia z dnia 18 września 2013 roku dla Zadania nr 1 (inwestycja przy ul. (...)).

Pomiędzy reprezentantem powódki D. R. a pozwanym dochodziło już wówczas do wzajemnych animozji. R. P. przez pewien okres nie odbierał połączeń telefonicznych od powódki i nie stawiał się na spotkania na budowie. W dniu 28 listopada 2013 roku kierownik robót S. P. zorganizował spotkanie, na którym powódka i pozwany oświadczyli, że pomimo opóźnień ze strony pozwanego wyrażają wolę dokończenia projektu zamiennego branży konstrukcyjnej i architektonicznej dla inwestycji przy ul. (...) w S.. Pozwany zadeklarował, że prześle projekt branży konstrukcyjnej do dnia 6 grudnia 2013 roku, a architektonicznej do dnia 13 grudnia 2013 roku. Wynagrodzenie zostało ostatecznie ustalone na kwotę 3.500 zł netto.

Pozwany wykonał zlecony mu projekt zamienny dla inwestycji przy ul. (...) i w związku z tym w dniu 13 grudnia 2013 roku wystawił fakturę VAT nr (...) na kwotę 4.305 zł brutto (3.500 zł netto). Powódka nie uregulowała należności.

Pismem z dnia 30 grudnia 2013 roku, powódka oświadczyła pozwanemu, że wobec opóźnień w wykonaniu prac objętych etapem 1, odstępuje od umowy w części dotychczas niewykonanej uznając, że opóźnienie jest tak dalekie, że wykonanie prac w umówionym terminie nie jest możliwe. Powódka wezwała także pozwanego do zapłaty kwoty 13.800 zł jako zwrotu świadczenia spełnionego tytułem wynagrodzenia za prace, w zakresie których odstąpiła ona od umowy, a ponadto do zapłaty kwoty 29.200 złotych tytułem kary umownej zastrzeżonej na wypadek odstąpienia od umowy z winy wykonawcy, wynikającej z wystawionej w dniu 30 grudnia 2013 roku noty obciążeniowej nr 01/12/2013 (łącznie 43.000 zł) w terminie 7 dni.

Pismem z dnia 30 maja 2014 roku pozwany oświadczył, że odstępuje od umowy zawartej z powódką, wzywając ją jednocześnie do zapłaty w terminie 7 dni kwoty 69.505,00 zł, obejmującej kwotę 36.000 zł z tytułu naruszenia praw autorskich poprzez wykorzystanie bez zgody pozwanego wizualizacji osiedla przy ul. (...) w S. (Zadanie nr 1 zgodnie z Umową), kwotę 29.200 zł tytułem kary umownej za odstąpienie od Umowy z winy leżącej po stronie Zamawiającego oraz kwotę 4.305 zł tytułem nieuregulowanej należności wynikającej z faktury VAT z dnia 13 grudnia 2013 roku.

W odpowiedzi powódka poinformowała pozwanego, że jego oświadczenie uznaje za bezpodstawne, wobec faktu, że powódka wcześniej odstąpiła od umowy w części niewykonanej.

W dniu 5 kwietnia 2016 roku pozwany złożył powódce oświadczenie o potrąceniu przysługujących mu należności w łącznej kwocie 44.530 zł, obejmującej kwotę 29.200 zł tytułem kary umownej oraz kwotę 15.330 zł tytułem wynagrodzenia za wykonany projekt architektoniczno - budowlany dla zadania nr 1.

Sąd Rejonowy prezentując motywy rozstrzygnięcia wskazał, że stosunek zobowiązaniowy łączący strony należy zakwalifikować jako umowę o dzieło, do której zastosowanie znajdują przepisy art. 627 k.c. i nast. Roszczenie powódki oparte zostało natomiast o treść art. 635 k.c. w zw. art. 494 § 1 k.c. w zw. 483 k.c. w zw. z § 6 ust. 1 lit f) umowy z dnia 11 czerwca 2012 roku, w którym strony zastrzegły karę umowną za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy, ustalając m.in., że wykonawca zapłaci zamawiającemu karę umowną za odstąpienie przez zamawiającego od umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy w wysokości 20 % wynagrodzenia umownego.

Sąd zwrócił uwagę, że pozwany sprzeciwiając się żądaniu pozwu wywodził, że wobec nieterminowego regulowania przez powódkę należnego mu wynagrodzenia, wcześniej odstąpił od wskazanej umowy i wezwał powódkę do zapłaty pozostałej części wynagrodzenia oraz kary umownej w kwocie 29.200 zł oraz podniósł zarzut potrącenia kwoty 4.305 zł z tytułu niezapłaconej faktury VAT za wykonanie projektu zamiennego oraz kwoty 44.530 zł tytułem wskazanej kary umownej i wynagrodzenia za realizację części prac.

Sąd za kluczową kwestię uznał dotyczącą skuteczności złożonego przez powódkę oświadczenia o odstąpieniu od umowy i w konsekwencji zasadności żądania zwrotu wzajemnych świadczeń i zapłaty kary umownej oraz jej wysokości, a w dalszej kolejności – zasadność zgłoszonych przez pozwanego zarzutów potrącenia i ewentualnie zarzutu miarkowania kary umownej.

Przed rozstrzygnięciem powyższych aspektów, mając na uwadze twierdzenia pozwanego, że jako pierwszy odstąpił od umowy, sąd oceniał czy deklarowana przez niego czynność odniosła skutek. W tym zakresie wyjaśnił, że nawet jeśli pozwany miał podstawy do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy z uwagi na występujące opóźnienia w zapłacie wynagrodzenia, to niezależnie od tego, czy oświadczenie pozwanego doszło do powódki, dalsze postępowanie pozwanego jednoznacznie wskazuje, że zdecydował się na kontynuowanie prac objętych umową. Zdaniem Sądu wskazywała na to nie tylko treść korespondencji mailowej, w której pozwany proponował sposób rozliczenia umówionych wpłat i sporządzenie nowego aneksu do umowy, ale przede wszystkim wynika to z samego porozumienia z dnia 18 września 2013 roku, które - mając na uwadze liczne odwołania do kontraktu stron z dnia 11 czerwca 2012 roku, czy niepełną treść, związaną z charakterem uzupełnienia – należało uznać za modyfikację pierwotnej umowy,

ewentualnie jej odnowienie, nie zaś jako nową umowę. Powyższe okoliczności, zwłaszcza wielokrotnie wyrażana przez obie strony wola dalszej współpracy, znajdująca wyraz choćby w treści porozumienia z dnia 18 września 2013 roku, prowadzą do wniosku, że pozwany zawierając wskazane porozumienie, w sposób konkludentny anulował (cofnął) złożone wcześniej oświadczenie o odstąpieniu od umowy i w konsekwencji nie wywołało ono zamierzonych skutków prawnych.

W dalszej kolejności Sąd wskazał na przepis art. 635 k.c. Nawiązując do jego treści wyjaśnił, że wykonanie prawa odstąpienia od umowy następuje przez złożenie przyjmującemu zamówienie jednostronnego oświadczenia woli, którego skuteczność jest uzależniona od dojścia do adresata w taki sposób, że mógł się on zapoznać z jego treścią. Uwzględniając powyższe oraz

mając na uwadze, że pozwany w toku postępowania przyznał, że otrzymał od powódki złożone pismem z dnia 30 grudnia 2013 roku oświadczenie o odstąpieniu od umowy, w dalszej kolejności Sąd badał, czy wystąpiły zdarzenia, które uprawniały powódkę do złożenia przedmiotowego oświadczenia.

Za kluczowe dla tej kwestii uznał zeznania samego pozwanego, który w toku przesłuchania przyznał, że późną jesienią 2013 roku postanowił wycofać się z realizacji prac w zakresie objętym porozumieniem oraz oświadczył, że nie czuł się zobowiązany do wykonania pierwszego etapu porozumienia z września 2013 roku. Sąd przy tym uznał, że odczucia pozwanego dotyczące kwestii pozaumownych, które skłoniły go do zaprzestania współpracy z powódką, nie stanowiły prawnych przesłanek zakończenia umowy, w szczególności nie były podstawą dla zerwania wiążącej umowy przez faktyczne zaniechanie realizacji zleconych kontraktem czynności. Sąd dostrzegł, że w tym czasie – w zakresie prac objętych porozumieniem dla Zadania nr 1 – powódka nie zalegała z płatnościami wobec pozwanego, a nawet posiadała nadpłatę stanowiącą zaliczkę na poczet przyszłych prac. Wobec tego, że pozwany nie podjął jakichkolwiek czynności zmierzających do formalnego odstąpienia, wypowiedzenia, czy rozwiązania umowy za porozumieniem Sąd przyjął, że umowa nadal obowiązywała.

Pozwany, odstępując faktycznie od podejmowania jakichkolwiek czynności związanych z realizacją obowiązującego kontraktu popadł w zwłokę uprawniającą powódkę do odstąpienia od umowy na podstawie art. 635 k.c. Opóźnienie pozwanego w realizacji umowy zostało spowodowane wyłącznie wskutek jego nieprofesjonalnego postępowania, a zatem z przyczyn leżących wyłącznie po jego stronie.

W konsekwencji Sąd doszedł do wniosku, że powódka skutecznie odstąpiła od łączącej ją z pozwanym umowy w zakresie objętym porozumieniem. Sąd ocenił jako bezzasadne twierdzenia pozwanego, wedle których odstąpienie mogło dotyczyć wyłącznie całej umowy, a nie jej części. Wskazał, że w wyniku zawartych porozumień strony modyfikowały treść zawartej w dniu 11 czerwca 2012 roku umowy, poprzez wyłączenie z jej zakresu prac dotychczas wykonanych i w rezultacie - pomimo, że umowa zawarta w dniu 11 czerwca 2012 roku zawierała zobowiązanie pozwanego do wykonania szerszego zakresu prac, które to pozwany częściowo niespornie wykonał - ostateczna treść umowy dotyczyła jedynie zakresu prac niewykonanych, a powódka odstąpiła od realizacji umowy wyłącznie w tym zakresie. Wnioskowanie to Sąd wsparł okolicznością, że pozwany w całości wykonał zakres prac przewidziany dla Zadania nr 2 i otrzymał w związku z tym należne mu wynagrodzenie.

Wobec stwierdzenia skutecznego odstąpienia od umowy, Sąd uznał żądanie powódki dotyczące zwrotu wpłaconej na poczet niewykonanej części umowy w zakresie objętym porozumieniem dla Zadania nr 1 w kwocie 13.800 zł za zasadne. Z chwilą odstąpienia od umowy przestaje ona wiązać, w związku z czym, na podstawie art. 494 § 1 k.c., powódka uzyskała uprawnienie do żądania od drugiej strony zwrotu wszystkiego co ta otrzymała z tytułu umowy. Mając na uwadze, że odstąpienie od umowy dotyczyło jedynie zakresu prac powierzonych pozwanemu do wykonania w treści zawartego w dniu 18 września 2013 roku porozumienia, na poczet realizacji których powódka uiściła zaliczkę w wysokości 13.800 zł, a pozwany bezspornie prac tych nie wykonał, po stronie powodowej zaktualizowało się uprawnienie do żądania zwrotu wpłaconej na ten cel kwoty.

W dalszej kolejności Sąd rozstrzygał o zasadności żądania zapłaty kary umownej w wysokości 29.200 zł, ustalonej na podstawie § 6 ust. 1 lit f) zawartej pomiędzy stronami postępowania umowy, a stanowiącej równowartość

20% należnego pozwanemu wynagrodzenia ustalonego umową, zastrzeżonej na wypadek odstąpienia od umowy z przyczyn leżących po stronie pozwanego. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że bezpośrednią przyczyną odstąpienia przez powódkę od umowy było wyłącznie zachowanie pozwanego, który to w wyniku podjęcia jednostronnej i nieopartej prawnymi przesłankami decyzji, wycofał się z jej realizacji. Zdaniem Sądu takie działanie w pełni wyczerpywało dyspozycję § 6 ust. 1 lit f) umowy, uprawniającą powódkę do naliczenia kary umownej.

Pomimo powyższych konstatacji Sąd uznał, że powództwo nie może zostać uwzględnione w całości, albowiem odstąpienie od umowy dotyczyło jedynie zakresu prac dotychczas niewykonanych, a objętych porozumieniem z dnia 18 września 2013 roku. W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że naliczenie kary umownej od pierwotnej wysokości ustalonego umową z dnia 11 czerwca 2012 roku wynagrodzenia było nieuprawnione, zaś jego wysokość powinna zostać ustalona w oparciu o wartość tych prac od realizacji których powódka odstąpiła. Mając na uwadze, że w treści porozumienia wskazano, że wartość pozostałych pozwanemu do wykonania prac ustalona została na 40 % wynagrodzenia, wysokość kary umownej należało ustalać w ramach kwoty 58.400 zł. Skoro zaś zgodnie z umową – wobec dokonania skutecznego odstąpienia od umowy - powódka była uprawniona do naliczenia kary umownej o wartości 20 % wynagrodzenia, to prawidłowo ustalona kara umowna winna wynosić co najwyżej 11.680 zł.

Wobec wniosku pozwanego o miarkowanie kary umownej Sąd opierając się na regulacji art. 484 § 2 k.c. dokonał oceny żądania pozwu w kontekście tego zarzutu. Wyjaśnił, że to czy kara jest rażąco wygórowana należy oceniać przez pryzmat interesów jakie zabezpiecza. W tym zakresie odwołał się do orzecznictwa i wskazał na ogólną regułę prawa zobowiązań zgodnie z którą należy uwzględniać słuszne interesy obu stron stosunku obligacyjnego.

Sąd zachowując powyższą perspektywę uznał zastrzeżoną karę umowną za rażąco wygórowaną. Zwrócił uwagę, że powódka nie wywodziła, aby w związku z niewykonaniem przez pozwanego prac poniosła szkodę. Pozwany natomiast wykonał ponad 60% prac objętych umową, a nadto projekt zamienny. W ocenie Sadu nie można więc było przyjąć, że nie angażował się w wykonanie przedmiotu umowy. Dostrzegł również, że to powódka początkowo nie wypełniała wobec pozwanego ciężących na niej zobowiązań, a pozwany – mimo złożonego przez siebie oświadczenia o odstąpieniu od umowy i naliczeniu w związku z tym kary umownej – zdecydował się kontynuować współpracę i naliczanej kary nie dochodził. W tym kontekście obciążenie pozwanego pełną kwotą kary umownej jawiłoby się jako niesprawiedliwie.

W powyższych okolicznościach Sąd uznał za zasadne miarkowanie kary umownej przez jej obniżenie o 50%. Uzasadniony interes wierzyciela nie wymagał zapłaty kary umownej w całości. Ostatecznie Sąd uznał zatem, że kara umowna w wysokości 5.840 zł realizuje wszystkie jej cele, w szczególności jej kompensacyjny cel jako nadrzędny, a nadto cel stymulacyjny i represyjny.

Prezentując rozważania w przedmiocie zgłoszonego przez pozwanego zarzutu potrącenia kwoty 4.305 zł tytułem wynagrodzenia za wykonany projekt zamienny Sąd zauważył, że powódka przyznała, że za wykonanie tych prac pozwanemu nie zapłaciła. Sąd nie miał wątpliwości co do istnienia wzajemnej wymagalnej wierzytelności po stronie pozwanego i dlatego uznał zgłoszony przez niego zarzut potrącenia kwoty 4.305 zł za skuteczny. W konsekwencji wierzytelność przysługująca powódce w związku z odstąpieniem przez nią od umowy – ustalona na kwotę 19.640 zł - zgodnie z dyspozycją art. 498 § 2 k.c. - uległa pomniejszeniu o kwotę 4305 zł do kwoty 15.335 zł.

W odniesieniu do zgłoszonego pismem z dnia 5 kwietnia 2016 roku oświadczenia pozwanego o potrąceniu kwoty 44.530 zł, która obejmować miała kwotę 29.200 zł tytułem kary umownej w związku z dokonaniem przez pozwanego odstąpieniem od umowy oraz kwotę 15.330 zł tytułem wynagrodzenia za wykonany projekt architektoniczno - budowlany dla Zadania nr 1, sąd przyjął, że wobec braku wykazania wierzytelności wymienionych w tym oświadczeniu należało je uznać za nieskuteczne. Wobec anulowania przez pozwanego oświadczenia o odstąpieniu od umowy dokonanego pismem z dnia 30 maja 2013 roku odpadła podstawa do naliczenia kary umownej z uwagi na odstąpienie od umowy, a roszczenie dotyczące kwoty 15.330 zł w ogóle nie zostało wykazane.

Złożone przez pozwanego pismem z dnia 30 maja 2014 roku oświadczenie o odstąpieniu od umowy nie mogło wywołać jakichkolwiek skutków prawnych w uwagi na fakt, że skutki takie wywołało już oświadczenie złożone przez powódkę

pismem z dnia 30 grudnia 2013 roku. Sąd zauważył, że pozwany sam uznał to oświadczenie za niezrozumiałe i wyrażające jedynie reakcję na oświadczenie złożone przez powódkę.

Całokształt powyższych okoliczności doprowadził do uwzględnienia pozwu co do kwoty 15.335 zł i oddalenia powództwa w pozostałym zakresie.

O odsetkach orzeczono na podstawie 481 § 1 i 2 k.c. zgodnie z żądaniem pozwu.

Ustalenia faktyczne zostały poczynione w oparciu o przedstawione do akt sprawy dokumenty, których rzetelności żadna ze stron nie kwestionowała. Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków P. P., S. P., R. G., A. B. oraz reprezentantów powódki i w częściowo pozwanego. Twierdzeniom pozwanego dotyczącym charakteru zawieranych porozumień i nadpłaty kwoty 13.800 zł przeczyła treść dowodów z dokumentów.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania Sąd oparł o treść art. 100 zdanie pierwsze k.p.c., który stanowi, że w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

Pismem złożonym na rozprawie, w dniu 4 lipca 2016 roku, pełnomocnik powódki wniósł o zasądzenie kwoty 557,86 zł – tytułem opłaty od pozwu powiększonej o koszt usług płatniczych w związku ze złożeniem pozwu do tzw. e-sądu, 17 zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa, 5.104,50 zł – tytułem kosztów zastępstwa procesowego wraz z podatkiem VAT. Sąd uznał wskazane koszty za uzasadnione, za wyjątkiem podwyższonej stawki wynagrodzenia pełnomocnika powódki ustalając, że kwota 2.400 zł określona w § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu odpowiada rzeczywistemu nakładowi pracy pełnomocnika i podjętym przez niego czynnościom. Sąd nie uwzględnił żądania powiększenia wynagrodzenia o kwotę podatku od towarów i usług (VAT), bowiem podatek ten nie wchodzi w skład niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata z wyboru. Suma kosztów po stronie powodowej winna zamknąć się kwotą 2.974,86 zł. Natomiast na koszty poniesione przez pozwanegołożyły się kwota 2.400 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika oraz kwota 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Biorąc pod uwagę, że poniesione przez strony koszty postępowania, przy uwzględnieniu, że powódka wygrała postępowanie w 35 %, a pozwany w 65% okazały się porównywalne, a przy tym uwzględniając, że zakres w jakim każda ze stron wygrała sprawę zależał również od miarkowania kary umownej, Sąd uznał za słuszne wzajemne zniesienie kosztów procesu.

Apelację od wyroku wywiodły obie strony.

Powódka domagała się jego zmiany przez zasądzenie na rzecz powódki dalszej kwoty 27.665 zł obok już zasądzonej kwoty 15.335 zł i zasądzenia kosztów postępowania, w tym zastępstwa adwokackiego za postępowanie apelacyjne oraz według spisów kosztów za postępowanie przed Sądem I instancji. Z ostrożności żądała uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Wyrokowi zarzuciła:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. przez jego niezastosowanie, a nadto naruszenie prawa materialnego, tj. art. 635 k.c. w zw. z art. 494 § 1 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. przez ich błędną wykładnię, przejawiającą się takim dokonaniem wykładni zapisów umownych oraz wykładni wskazanych przepisów, które skutkowały przyjęciem, że kara umowna dotyczy wyłącznie części dotychczas niewykonanej, w sytuacji kiedy prawidłowa wykładnia wskazuje na to, że kara umowna została zastrzeżona w wysokości 20% umówionego wynagrodzenia ustalonego ostatecznie aneksem do umowy w wysokości 146.000 zł,
2. naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że w świadomości pozwanego zastrzeżona kara umowna obejmowała umowę wyłącznie w części niewykonanej, w sytuacji, gdy prawidłowa ocena przejawów jego aktywności i oświadczeń prowadzi do wniosku, że zastrzeżona kara umowna wynosi 20% wartości całej umowy zmodyfikowanej aneksem z dnia 20 sierpnia 2012 r.,

3. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 123 § 1 pkt 2 k.c. w zw. z art. 498 § 1 k.c. przez niezastosowanie pierwszego z przywołanych przepisów i niewłaściwej interpretacji drugiego z nich, w sytuacji gdy zgłoszenie zarzutu potrącenia jest przejawem oświadczenia wiedzy pozwanego o istnieniu zobowiązania względem powódki, a więc okolicznością stanowiącą o uznaniu długu,

4. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. przez ich błędną wykładnię przyjmującą, że miarkowanie kary umownej możliwe jest m.in. w oparciu o zasady współzycia społecznego oraz przyjęcia, że na powodzie ciążył obowiązek wykazania poniesienia szkody, niezależnie od faktu, że taką szkodę poniósł,

5. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie błędnej, dowolnej oceny co do tego, że istniały okoliczności przemawiające za miarkowaniem kary umownej, nadto by niesprawiedliwe było obciążenie pozwanego całą karą umowną w sytuacji, gdy ten stał na stanowisku, że to jemu przysługuje cała kara umowna, naliczana od pełnej wartości umowy,

6. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 6 k.c. przez przyjęcie, że to nie na pozwanym ciążył ciężar dowodu w zakresie udowodnienia okoliczności przemawiających za miarkowaniem kary umownej i kwestii braku szkody u powódki,

7. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie błędnej, dowolnej oceny co do tego, że uzasadnione było uwzględnienie zarzutu potrącenia, co do kwoty 4.305 zł, w sytuacji gdy prawidłowa ocena prowadzi do wniosku, że zarzut ten nie został udowodniony, biorąc pod uwagę, że do skutecznego wykonania dzieła w zakresie projektu architektonicznego konieczne jest nie tylko jego wykonanie, ale również przeniesienie praw autorskich a zamawiającego, aa przynajmniej udzielenie mu licencji,

8. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 53 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz art. 1 ust. 2 pkt 6 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy dla skuteczności umowy w zakresie wykonania dzieła w postaci projektu architektonicznego konieczna jest forma pisemna pod rygorem nieważności, skoro oprócz stworzenia samego projektu konieczne jest przeniesienie praw autorskich do niego,

9. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 109 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 3 k.p.c. przez nieuwzględnienie przedłożonego spisu kosztów, pomimo, że mieścił się on w granicach przewidzianych przez ustawodawcę, nadto bez uwzględnienia, że oddalenie powództwa wynikało z oceny Sądu, w szczególności w zakresie miarkowania kary umownej.

Pozwany wnosząc apelację domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie żądał jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Nadto żądał zwrotu kosztów postępowania za obie instancje.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego:

a) art. 56 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że oświadczenie pozwanego z dnia 30 maja 2013 r. o odstąpieniu od umowy z dnia 11 czerwca 2012 r. nie wywołało skutku w postaci wygaśnięcia tej umowy,

b) art. 61 § 1 zd. 1 k.c. w zw. z art. 14 oraz 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym poprzez ich niezastosowanie i w konsekwencji nieustalenie, czy oświadczenie z dnia 30 maja 2013 r. zostało powódce skutecznie doręczone,

c) art. 61 § 1 zd. 2 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że oświadczenie pozwanego z dnia 30 maja 2013 r. o odstąpieniu od umowy z dnia 11 czerwca 2012 r. zostało skutecznie odwołane pomimo tego, że do powoda nie doszło oświadczenie o odwołaniu najpóźniej z dniem odebrania oświadczenia z dnia 30 maja 2013 r.,

d) art. 65 § 1 k.c. przez błędną wykładnię oświadczeń woli zawartych w treści porozumienia z dnia 18 września 2013 r. i uznanie, że jest to modyfikacja albo odnowienie umowy z dnia 11 czerwca 2012 r. co świadczy o nieustaleniu stanu faktycznego sprawy,

e) art. 395 § 2 k.c. przez jego niewłaściwą wykładnię i uznanie, że oświadczenie pozwanego z dnia 30 maja 2013 r. o odstąpieniu od umowy z dnia 11 czerwca 2012 r. mogło być skutecznie cofnięte po tym jak doszło do powoda,

f) art. 483 § 1 k.c. przez jego zastosowanie i uznanie, że na mocy wiążącego strony stosunku prawnego powód był uprawniony do naliczenia kary umownej, gdy porozumienie z dnia 18 września 2013 r. będące faktyczną podstawą wzajemnych praw i obowiązków stron, nie zawierało żadnych zapisów o karach umownych, czy też odesłania w tym zakresie do umowy (...),

g) art. 498 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 499 k.c. przez ich niezastosowanie i nieuwzględnienie dokonanego przez pozwanego potrącenia wierzytelności przysługującej mu względem powódki,

h) art. 491 § 1 zd. 1 k.c. przez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie, że w przypadku zwłoki powstałej po stronie pozwanego powódka powinna mu wyznaczyć dodatkowy termin do wykonania zobowiązania z zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy,

i) art. 635 k.c. przez jego zastosowania i uznanie, że powódka była uprawniona do odstąpienia od umowy bez wyznaczenia pozwanemu dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania, w sytuacji gdy pozwana nie udowodniła w ogóle, że pozwany tak dalece się opóźnił, że nie było prawdopodobne, żeby zdołał ukończyć dzieło w terminie umówionym,

2) naruszenie przepisów prawa procesowego:

a) art. 100 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i zniesienie w całości wzajemnych kosztów w sytuacji, gdy z wyliczeń samego Sądu wynika, że pozwany wygrał sprawę w 65%, a powód w 35%,

b) art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i nieustalenie, czy odstąpienie z dnia 30 maja 2013 r. było skuteczne, co doprowadziło do błędnego ustalenia stanu faktycznego sprawy, a mianowicie, że pomimo odstąpienia z dnia 30 maja 2013 r. strony tej umowy były w dalszym ciągu związane jej postanowieniami, a powód legitymował się podstawą prawną do naliczenia kar umownych,

c) art. 328 § 2 k.p.c. przez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku faktów, które sąd uznał za udowodnione, a w szczególności czy oświadczenie pozwanego z dnia 30 maja 2013 r. o odstąpieniu od umowy z dnia 11 czerwca 2012 r. było skuteczne.

Strony wniosły odpowiedzi na apelacje żądając ich oddalenia. Prowadząc polemikę z zarzutami podtrzymały stanowiska zaprezentowane w wywiedzionych środkach zaskarżenia.

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Apelacje okazały się uzasadnione w tym znaczeniu, że kontrola instancyjna orzeczenia doprowadziła do jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy.

Jakkolwiek Sąd Rejonowy z wyjątkową starannością i rzetelnością prowadził postępowanie, w szczególności gromadził dowody postulowane przez strony oraz dokonał właściwej identyfikacji mających zastosowanie przepisów prawa materialnego, to jednak Sąd Okręgowy nie podzielił zaprezentowanego przez ten Sąd poglądu, że wskutek czynności

konkludentnych (str. 10 uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego – k. 221) doszło do cofnięcia przez pozwanego jego oświadczenia, zawartego w piśmie z dnia 30 maja 2013 r., o odstąpieniu od umowy (pismo k. 92). Sąd Okręgowy stoi bowiem na stanowisku, że cofnięcie oświadczenia o odstąpieniu od umowy możliwe jest wyłącznie za zgodą jego adresata (tak m.in. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 18 czerwca 2014 r., sygn. akt I ACa 317/14), chociaż należy dostrzec także linię poglądów według których cofnięcie takiego oświadczenia, co do zasady, jest w ogóle niedopuszczalne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2009, III CSK 518/08, Lex nr 570131).

W tym drugim orzeczeniu wskazano, że po dotarciu oświadczenia o odstąpieniu od umowy do jego adresata skutki oświadczenia nie mogą być uchylone nawet za jego zgodą. Sąd Najwyższy wywodził, że późniejszą, po nastąpieniu skutku odstąpienia, zgodę strony, do której skierowane zostało oświadczenie o odstąpieniu należy traktować jako przyjęcie oferty zawarcia umowy kreującej taki sam, lecz już nie ten sam stosunek prawny. Z chwilą skuteczności oświadczenia o odstąpieniu ustaje bowiem więź obligacyjna łącząca dotychczasowe strony, co oznacza, że przestaje istnieć zarówno przedmiot, jak i strona, do której to oświadczenie miałyby być skierowane.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy dopuszczając, za Sądem Apelacyjnym w Szczecinie, możliwość cofnięcia oświadczenia o odstąpieniu od umowy za zgodą adresata należało mieć na uwadze, że pozwany - jak wynika z jego zeznań - podpisywał porozumienie z dnia 18 września 2013 r. (pismo k. 57-57v) w przekonaniu, że stanowi ono nową umowę (zeznania pozwanego k. 203), co wyklucza wniosek, że miało ono na celu cofnięcie oświadczenia z dnia 30 maja 2013 r. Skoro pozwany nie miał woli, czy zamiaru cofnięcia oświadczenia o odstąpieniu od umowy, to nie można mówić o tym, że skutek taki wywołało porozumienie z dnia 18 września 2013 r. W tym kontekście należy zwrócić uwagę również na zeznania reprezentanta powódki, który wyjaśnił, że o złożeniu przez pozwanego oświadczenia o odstąpieniu od umowy dowiedział się w toku procesu (zeznania D. R. k. 199). O ile reprezentant powódki, podpisując porozumienie z dnia 18 września 2013 r., czynił to bez świadomości złożonego przez pozwanego oświadczenia o odstąpieniu od umowy, to nie można wyprowadzić wniosku, że podpisanie tego dokumentu przesądza o tym, że doszło do wyrażenia przez niego zgody na cofnięcie przedmiotowego oświadczenia.

Z powyższych przyczyn należało uznać ustalenie Sądu Rejonowego w powyższym zakresie za nieuprawnione.

Zrozumiałą, a przy tym logiczną konsekwencją poczynionego wadliwie ustalenia był brak rozważań Sądu I instancji, co do tego, czy oświadczenie pozwanego o odstąpieniu od umowy zostało złożone wobec powódki skutecznie. Skuteczność tego oświadczenia i jego przyczyny determinują nie tylko uprawnienie pozwanego do obciążenia powódki karami umownymi przewidzianymi umową (które pozwany zgłosił do potrącenia – patrz uzupełnienie sprzeciwu do nakazu zapłaty k. 77v), ale przede wszystkim wpływają na ocenę samego porozumienia z dnia 18 września 2013 r.. W szczególności wpływają na ocenę, czy porozumienie to stanowiło nową umowę o tożsamej treści jak wynikająca z umowy zawartej w dniu 11 czerwca 2012 r., czy też jej treść była odmienna i np. nie uwzględniała przewidzianych pierwotną umową kar umownych, albo przewidywało je w innej wysokości.

Dopiero po objęciu powyższych kwestii rozważaniami należało ustalić od jakiej umowy powódka odstąpiła i czy w związku z tym przysługuje jej wierzytelność z tytułu kar umownych, a jeśli tak to według jakiej podstawy naliczonych.

W świetle powyższych rozważań Sąd Okręgowy, mając na uwadze zarzuty obu apelacji i okoliczności sprawy zakreślone stanowiskami stron uznał, że w istocie doszło do uchybienia Sądu Rejonowego polegającego na zaniechaniu oceny żądania pozwu na gruncie obowiązującego prawa. Brak zaś odniesienia się przez sąd do materialnych zarzutów strony co do żądania pozwu przesądza o niezbadaniu sprawy w zakresie jej istoty. Sąd Rejonowy uznając, że doszło do cofnięcia oświadczenia o odstąpieniu od umowy uznał, że pozwanemu nie przysługuje wierzytelność wzajemna wynikająca z tytułu kar umownych przewidzianych umową z dnia 11 czerwca 2012 r. Wobec zaś niepodzielenia przez Sąd Okręgowy argumentacji o skutecznym cofnięciu oświadczenia o odstąpieniu od umowy przez pozwanego koniecznym jest zbadanie podstawy materialnej istnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia.

Wyjaśnić należy, że kontrola instancyjna zarzucanych w apelacji naruszeń przepisów prawa materialnego może być dokonywana jedynie w kontekście prawidłowo poczynionych ustaleń faktycznych, w niewadliwie przeprowadzonym postępowaniu, dlatego też w pierwszej kolejności ocenie podlegają zarzuty dotyczące naruszenia przepisów

proceduralnych, które determinują rozważania w zakresie prawa materialnego i ostatecznie przesądzają, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy.

Oceny, czy Sąd rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia. Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji rozstrzygnął nie o tym, co było przedmiotem sprawy, zaniechał w ogóle zbadania materialnej podstawy żądania, pominął całkowicie merytoryczne zarzuty zgłoszone przez stronę, rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej i prawnej niż zgłoszona w pozwie, nie uwzględnił (nie rozważył) wszystkich zarzutów pozwanej dotyczących kwestii faktycznych, czy prawnych rzutujących na zasadność roszczenia powoda (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2001 r., I PKN 714/00, OSNP 2003 Nr 22, poz. 544; z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36; z dnia 12 września 2002 r., IV CKN 1298/00, LEX nr 80271; z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00, OSNAPIUS 2002 Nr 17, poz. 409 oraz z dnia 28 listopada 2000 r., IV CKN 175/00, LEX nr 515416).

Nierozpoznanie istoty sprawy ujmuje się również jako pominięcie przesłanek stanowiących o istnieniu roszczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 marca 2008 r., III UK 86/07). Jest nierozpoznanie istoty sprawy niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1998 r., III CKN 411/97). Sąd Najwyższy zajął także stanowisko, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu nie odnosi się do tego co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony (tak w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11).

Zdaniem Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie nie zbadano skuteczności złożenia przez pozwanego oświadczenia z dnia 30 maja 2013 r. o odstąpieniu od umowy, co w przypadku pozytywnej weryfikacji miało wpływ na zasadność podnoszonego przez niego zarzutu potrącenia wierzytelności wzajemnej z tytułu kar umownych za odstąpienie od umowy oraz na ocenę skuteczności późniejszego odstąpienia od umowy przez powódkę, a przede wszystkim ustalenie jaką treść posiadała umowa od której powódka odstąpiła (czy zastrzeżono w niej kary umowne za odstąpienie, ewentualnie jaką ich wysokość przewidziano).

Nierozpoznanie istoty sprawy obejmuje również i taką sytuację, w której sąd zaniechał ustosunkowania się (zbadania i wyjaśnienia) do zarzutów pozwanego, związanych z ewentualną wierzytelnością wzajemną, jaką ten ma wobec powoda, w tym zarzutu potrącenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 listopada 2016 r., I ACa 564/16, LEX nr 2174764).

Z uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego wprost wynika, że poza obszarem rozważań pozostawił powyższe kwestie, co było zrozumiałą konsekwencją uznania, że oświadczenie pozwanego o odstąpieniu od umowy zostało, wskutek czynności dorozumianych, przez niego cofnięte. Sąd I instancji nie zbadał, a przynajmniej nie dał temu wyrazu w pisemnych motywach rozstrzygnięcia, kwestii skuteczności oświadczenia pozwanego o odstąpieniu od umowy, a zdawkowo i przy tym hipotetycznie odniósł się do podstaw materialnych złożenia oświadczenia w tym przedmiocie.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., wyrok uchylono i przekazano sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Wobec takiego rozstrzygnięcia, na podstawie art. 108 § 2 k.p.c., należało pozostawić temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy zobowiązany jest zbadać, czy doszło do skutecznego złożenia przez pozwanego oświadczenia z dnia 30 maja 2013 r. o odstąpieniu od umowy z dnia 11 czerwca 2012 r. oraz zbadać, czy było ono uzasadnione na gruncie obowiązującej strony umowy.

W dalszej kolejności, przez pryzmat tak poczynionych ustaleń, Sąd oceni zakres związania stron porozumieniem z dnia 18 września 2013 r., w szczególności ustali, czy stanowiło ono nową umowę o treści odpowiadającej w pełnym

zakresie umowie z dnia 11 czerwca 2012 r., a zatem także obejmującego postanowienia przewidujące kary umowne oraz sposób ich wyliczenia, czy też stanowiło nową umowę, której zakres był odmienny (węższy) od przewidzianego umową z 11 czerwca 2012 r. (wówczas ten zakres należy jednoznacznie zidentyfikować). Dokonując powyższej oceny Sąd nie powinien pominąć oświadczenia pozwanego zawartego w piśmie z dnia 30 maja 2014 r. (k. 68).

Po dokonaniu ustaleń w powyższym zakresie Sąd oceni, czy powodowej spółce w ogóle przysługuje wymagalne roszczenie z tytułu kar umownych, a jeśli tak to w jaki sposób obliczanych, i ostatecznie rozstrzygnie o żądaniu pozwu w kontekście zgłoszonego przez pozwanego zarzutu potrącenia.

SSO (...)SSO (...)SSR del(...)